

פרדס השבוע

הרב דוד שושנה שליט"א

ראש השנה תשפ"א

מכל מקום עולם הזה אין זה נגלה עדיין והרבה משומרים וכופרים יש בעונותינו הרבים מזרע ישראל, אלא שהבטיחנו יתברך דלא ידח ממנו נדח וכשיקבץ נדחינו מד' כנפות יבורר לעין דבר זה **דשום זרע** יעקב אבינו ע"ה לא נדחה כלל אז יהיה שלימות דרגא דיעקב אבינו ע"ה, וההשלמה הגמורה יהיה לימות המשיח שאז יתברר גדולה זו דתשובה שדוחה ל"ת שבתורה הוא ל"ת ראשונה דפן ישלח ידו וגו' (בראשית ג, כב) דכל מקום שאמר פן הוא ל"ת וזהו שלימות המעלה:

ב.שופרות

כתוב במסכת ר"ה (לד, ב):

אמר רבה אמר הקב"ה אמרו לפני בר"ה מלכיות זכרונות ושופרות מלכיות כדי שתמליכוני עליכם זכרונות כדי שיבא לפני זכרונכם לטובה ובמה בשופר.

בענין השופר, מובא במסכת ר"ה (כו, א):

עולא אמר: היינו טעמא דרבנן, [זהו טעמם של רבנן, האומרים ששופר של פרה פסול], **כדרב חסדא. דאמר רב חסדא: מפני מה אין כהן גדול נכנס בבגדי זהב לפני ולפנים** [ביום הכיפורים] **לעבוד עבודה,** [כשם שהוא עובד בהם כל ימות השנה?] **לפי שאין קטיגור נעשה סניגור.**

[והזהב הוא קטיגור, מפני שבני ישראל עשו בצאתם ממצרים עגל זהב לעבודה זרה, ולכן אין הוא נעשה סניגור לכפר על עוונותיהם בעבודות הנעשים בקדש הקדשים (כי הוא מזכיר את עון העגל, ריטב"א). ולפיכך, אף שופרו של העגל אינו יכול להעשות סניגור בתקיעת שופר, ואף קרן הפר והפרה הרי הם קרני עגלים שגדלו, ולפיכך הם פסולים].

ולא והא איכא דם פר, [שהיו מזים אותו בקדש הקדשים ביום הכיפורים, והרי הוא קטיגור, שמזכיר את חטא העגל, ובכל זאת הוא נעשה סניגור] **הואיל ואשתני, אשתני.**

והא איכא ארון וכפורת וכו' וכו', [שכל אלו עשויים מזהב, ואין אומרים בהם "אין קטיגור נעשה סניגור"!] **חוטא בל יקריב קאמרינן.** [דוקא האדם לא יקריב את הזהב למקדש, מפני שהוא חטא בו. ולכן, אין הכהן נכנס בבגדי זהב שעליו. אבל מותר שיהיה שם זהב בלא הקרבת האדם, ולכן היה שם ארון, כפורת וכו' וכו' מזהב].

והא איכא כף ומחתה [העשויים זהב, שכהן גדול הכניסם לקדש הקדשים [ביום הכיפורים] לצורך הקטרת הקטורת, ומכאן שחוטא רשאי להכניס זהב לקדש הקדשים!] **חוטא בל יתנאה קאמרינן.** [כל אשר אמרנו שאין קטיגור נעשה סניגור, לא אמרנו זאת אלא בבגדי זהב, שהם נוי לאדם, ואין ראוי לחוטא שיתנאה בהם.

וכן התוקע בשופר, אין ראוי לו שיתקע בשופר של פרה, מפני שהוא מתנאה ומרצה בו את אדוניו. **והא איכא בגדי זהב מבחוץ,** [והרי כהן גדול עובד במקדש בבגדי זהב מחוץ לקדש הקדשים, ומדוע לא נאמר בזה "אין קטיגור נעשה סניגור"?] **מבפנים קאמרינן.** [דוקא בעבודות שבפנים קדש הקדשים אמרנו שאין ראוי לקטיגור להיעשות סניגור]. **שופר נמי מבחוץ הוא? כיון דלזכרון הוא** [היות ותקיעת השופר נעשית לזכרון לפני הקב"ה] **כפפנים דמי** [כעבודה שבפנים קדש הקדשים היא].

ומפרש הריטב"א:

האי שופר כיון דלזכרון אתי ולהכניס תפלתן של ישראל לפני ולפנים, כלפנים דמי.

א.תשובה

מובא בירושלמי (מכות פ"ב, ה"ו):

שאלו **לחכמה** חוטא מהו עונשו אמרו להם (משלי יג, כא) חטאים תרדף רעה שאלו **לנבואה** חוטא מהו עונשו אמרה להן (יחזקאל יח, ד) הנפש החוטאת היא תמות שאלו **לקודשא בריך הוא** חוטא מהו עונשו אמר להן יעשו תשובה ויתכפר לו היינו דכתיב (תהלים כה, ח) על כן יורה חטאים בדרך, יורה לחטאים דרך לעשות תשובה.

וכן מובא עם כמה שינויים בפסיקתא דרב כהנא (שובה כה, ז):

טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך וגו' (תהלים כה, ח). שאלו **לחכמה** החוטא מהו עונשו, אמרה להם וחטאים תרדף רעה (משלי יג, כא). שאלו **לנבואה** החוטא מהו עונשו, אמרה להם הנפש החוטאת היא תמות (יחזקאל יח, ד). שאלו **לתורה** חוטא מהו עונשו, אמרה להם יביא אשם ויתכפר לו. שאלו **להקב"ה** החוטא מהו עונשו, אמר להם יעשה תשובה ויתכפר לו, הדא הוא דכתיב טוב וישר ה' וגו' (תהלים כה, ח).

א"ר פינחס למה הוא טוב שהוא ישר, למה הוא ישר שהוא טוב. על כן יורה חטאים בדרך, שהוא מורה לחטאים דרך שיעשו תשובה.

לפיכך הושע מזהיר את ישראל ואומר להם שובה ישראל (הושע יד, ב).

וכותב רבי צדוק הכהן מלובלין בספרו "תקנת השביון" (ח"ג, ז, א): **וגדולה תשובה שדוחה משפט התורה והחכמים ופורצת הגבולים שקבעו ואפי כל מ"ש חכמים ומפורש בנביאים ובתורה שאין תשובה מועלת, מצד הקב"ה עצמו והוא על ידי הדיבוק הגמור בו יתברך כמו שיהיה לעתיד הוא אומר יעשה תשובה ונתכפר הכל לגמרי.**

ומ"ש **דמקודם שאלו לחכמה לתורה ולנבואה** אין זה שיתנה בטלה ודרך מליצה רק כך הוא השורה הראויה וסדר המדריגות להיות נשאל להם קודם ועדיין לא הגיע השאלה להקב"ה ושיבולע המות עד שיבוא משיח השואל זה מהקב"ה שנאמר חיים שאל נתת לו וגו' וכמו שאמרו (בסוכה נב, א) ועד מתן תורה שהוא עד התחלת ב' אלפים תורה מאת הנפש אשר עשו כמו שאמרו (בע"ז ט, א) הוא הזמן דשאלו **לחכמה** והשיבה חטאים תרדוף רעה כי אין תשובה לגוים כלל.

ובאברהם אבינו ע"ה התחילה תורה ושורש היהדות שיש מציאות **כפרה לחטא על ידי תשובה** וצריך רק **קרבן** לכפר, וזהו סדר קרבנות שאמר הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה כמו שאמרו (בתענית כז, ב) ובאותו עמד בחר לו אברהם אבינו ע"ה גם כן הגליות שהן היסורין הממרקין דאין תשובה ממרקת לגמרי על פי משפט התורה כפי ד' חלוקי כפרה, ועל זה רומז הקרבן לכוון כאלו נעשה היסורין בו כנודע.

וזהו עד אחר מתן תורה שהתחיל זמן דשאלו **לנבואה** ודור המדבר זכו כולם לנבואה בשעת מתן תורה דעל כן אמרו (פסחים סו, א) אם אינן נביאים בני נביאים הן, ומצד השגת אנכי ד' וגו' דשמעו כולם מפי הגבורה התחיל השגת הנבואה שהוא דרך כלל ההשגה דאתה עמדי שיוכלו לתקן הקודם ולהציל מיסורין גם כן על ידי התשובה, אבל מכל מקום אין נתקן לגמרי להציל גם מהמיתה, ותשובתם נפש החוטאת וגו' כנוכר וזה מושך והולך עד משיח דאף על פי שדבר זה הוא שורש יעקב אבינו ע"ה דמתנו שלימה

ג.ותתפלל חנה

כתוב במסכת מגילה (לא,א):

בראש השנה (במדבר כט,א) בחדש השביעי ומפטירין (ירמיה לא,כ) הבן יקיר לי אפרים ויש אומרים (בראשית כא,א) וה'פקד את שרה ומפטירין (שמואל א ב,א) בחנה והאידנא דאיכא תרי יומי יומא קמא כיש אומרים למחר (בראשית כב,א) והאלקים נסה את אברהם ומפטירין הבן יקיר.

וכותב הר"ן:

בר"ה ביום א' וה'פקד את שרה ומפטירים בחנה. לפי ששתיהן נפקדו בר"ה כדאיתא פ"ק דר"ה.

וזה הגמ' בר"ה (י,ב):

תניא רבי אליעזר אומר בתשרי נברא העולם בתשרי נולדו אבות בתשרי מתו אבות בפסח נולד יצחק בראש השנה נפקדה שרה רחל וחנה [...]

אם נפקדו בר"ה זאת אומרת שיש קשר ביניהם. ננסה להבין מהו ונקדם עם הסיפור של חנה, שמובא בתחילת ספר שמואל: ויהי איש אחד מן הרמתים צופים מהר אפרים ושמו אלקנה בן ירחם בן אליהוא בן תחו בן צוף אפרתי:

ולו שתי נשים שם אחת חנה ושם השנית פננה ויהי לפננה ילדים ולחנה אין ילדים:

ועלה האיש ההוא מעירו מימים ימימה להשתחות ולזבח לה' צבא-ות בשלה ושם שני בני עלי חפני ופנחס כהנים לה':

ויהי היום ויזבח אלקנה ונתן לפננה אשתו ולכל בניה ובנותיה מנות: ולחנה יתן מנה אחת אפים כי את חנה אהב וה' סגר רחמה:

(שמואל א א,א-ה)

ותדר נדר ותאמר ה' צבא-ות אם ראה תראה בעני אמתיך וזכרתני ולא תשכח את אמתיך ונתתה לאמתך זרע אנשים ונתתיו לה' כל ימי חייו ומורה לא יעלה על ראשו:

והיה כי הרבתה להתפלל לפני ה' ועלי שמר את פיה:

וחנה היא מדברת על לבה רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע ויחשבה עלי לשכרה:

ויאמר אליה עלי עד מתי תשתכרין הסירי את יינך מעליך:

ותען חנה ותאמר לא אדני אשה קשת רוח אנכי ויין ושכר לא שתיתי ואשפך את נפשי לפני ה':

(שמואל א א,יא-טו)

כתוב במסכת ברכות (לא,א):

אמר רב המנונא כמה הלכתא גברותא [הלכות גדולות] איכא למשמע מהני קראי דחנה (שמואל א א,יג) וחנה היא מדברת על לבה מכאן למתפלל צריך שיכוין לבו רק שפתיה נעות מכאן למתפלל שיחתוך בשפתיו וקולה לא ישמע מכאן שאסור להגביה קולו בתפלתו [...]

ומובא בהמשך (ברכות לא,ב):

"ונתתה לאמתך זרע אנשים" (שמואל א א,יא), מאי זרע אנשים אמר רב גברא בגוברין. [כלומר, שיהיה חשוב להמנות בין אנשים]

ושמואל אמר זרע שמושח שני אנשים [למלוכה] ומאן אינון שאול ודוד.

ורבי יוחנן אמר זרע ששקול כשני אנשים ומאן אינון משה ואהרן שנאמר (תהלים צט,ו) משה ואהרן בכהניו, ושמואל בקוראי שמו. [...]

משמע, ששמואל שקול כשניהם. לכאורה תמוה, שהרי נאמר "לא קם בישראל כמשה", וכל שכן שלא קם כמשה ואהרן יחדיו.

וביאר הגר"א, שמשה היה נביא, אבל לא שימש בעבודת הלויים, כמבואר בזבחים (קא,ב) "שאני משה דטרוד בשכינה", ואהרן שימש במקדש אבל לא היה כל כך נביא, אבל שמואל היה כלול משניהם, שגם היה נביא, וגם שימש בעבודת הלויים במקדש.

ומובא בספר ליקוטי שיחות (כט,185):

תפילת חנה היא "ונתת לאמתך זרע אנשים" וביארו בגמ' זרע ששקול כשני אנשים משה ואהרן היינו שלא ביקשה רק ילדים אלא ילדים צדיקים ולא התכוונה רק לילדים עם פוטנציאל להיות צדיקים אלא לילד שיוולד צדיק בפועל כפי שמבטיחה להקדיש אותו להיות בבית ה' כל ימי חייו. וכך אירע בפועל [...]

וכל זה הוא לא רק בניגוד לכללים שקבע הקב"ה בעולם אלא אפילו בניגוד לכללים שקבע הקב"ה בתורתו. ידוע שמלאך ההריון שואל טיפה זו מה תהא עליה (גדה טז,ב) אך צדיק ורשע לא קאמר, משום שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים.

וגם כתוב במקום אחר (ליקוטי שיחות יט,296):

עלי לא חשד את חנה כשיכורה במובן הפשוט אלא שיכורה בעניין התפילה. כאשר עומדים לפני ה', לפני קודש הקודשים, אין מקום להיות מונחים בבקשות גשמיות, ואפילו לא "ונתת לאמתך זרע אנשים". וכאשר התפילה היא באופן של "הרבת להתפלל", זה נדמה בעיניו כמו שכרות, כאדם שתפוס לגמרי ברצונותיו והוא מנותק מהמקום הקדוש שנמצא בו.

חנה השיבה: "ואפוך את נפשי לפני ה' " אינני שיכורה מהרצונות שלי, להיפך, זה הביטוי העמוק ביותר להיות קשורה לה', כי כל מציאותי חבוקה בו וכוונתי לתת את הילד לשרת את ה' כל ימי חייו.

זה המסר הגדול של חנה. בר"ה נפקדה חנה ילד שישרת הקב"ה. לא בקשה רצונותיה הפרטיים אלא להיות קשור להקב"ה. גם לשרה אימנו וגם לרחל אימנו היתה כוונתן לשם שמים. מובן למה נפקדו בר"ה, היום שממליכים את הקב"ה. מלך על כל העולם כולו בכבודך.

שנה טובה ומתוקה

העלון מוקדש לע"נ מרים מרסל בת סוזן זיזה זרהרה

